

HØJESTERETS DOM

afsagt onsdag den 26. oktober 2022

Sag BS-20214/2021-HJR
(2. afdeling)

A
(advokat Claus Bonnez, beskikket)

mod

Region Syddanmark
(advokat Finn Schwarz)

I tidligere instanser er afsagt dom af Retten i Næstved den 3. september 2019 (BS-23268/2019-NAE) og af Østre Landsrets 14. afdeling den 6. oktober 2020 (BS-42615/2019-OLR).

I pådømmelsen har deltaget fem dommere: Poul Dahl Jensen, Michael Reklings, Lars Hjortnæs, Oliver Talevski og Ole Hasselgaard.

Påstande

Appellanten, A, har påstået stadfæstelse af landsrettens dom, dog sådan at godtgørelsen forhøjes til 200.000 kr. med procesrente.

Indstævnte, Region Syddanmark, har påstået frifindelse og dermed stadfæstelse af byrettens dom, subsidiært stadfæstelse af landsrettens dom.

Supplerende sagsfremstilling

Journaltilførsler

I landsrettens afsnit om supplerende sagsfremstilling er gengivet dele af journalen for A udfærdiget af Psykiatrisk Afdeling, Svendborg, i perioden 3.–5. juni 2016.

Det fremgår herudover af journalen den 6. juni 2016 kl. 22.50 bl.a.:

"Hånd og fodrem er skiftet hver time som ord. samarbejder fint indtil kl 22.30, hvor pt grænsesat pludselig bliver vred, latent truende og råber "jeg skal ikke have spændt mit mavebælte, jeg skal ikke have skiftet mit lagen jeg er ligeglad med hvem jeg slog ned", "jeg ville ønske jeg havde en kniv, så ville jeg stikke ham igen" !!!!!"

Af journalen den 7. juni 2016 kl. 20.29 fremgår bl.a.:

"Bliver voldsom vred og truende med at ville bombe Danmark, at tilkalde terrorister.
A kaster en kop kaffe ud imod fastvagten og er voldsom truende, truer med at ville slå al personale ihjel med en kniv. "kald politiet, I kan ikke holde mig"! Truende med at ville hænge sig i sine hovedtelefoner. Har forinden været verbal truende overfor fastvagten og det ender med at fastvagten må udskiftes med en anden vagt."

Af journalen den 8. juni 2016 kl. 17.26 fremgår bl.a.:

"Pt. har umotiveret fortalt om hændelsen forleden hvor pt. overfaldt en kollega. Er grinende og nærmest stolt da han fortæller om det. Siger at han jo er psykisk syg og ikke kan gøre for det. Bliver korrigeret undervejs men pt. formår ikke at se alvoren i det."

Af journalen den 10. juni 2016 kl. 07.41 fremgår bl.a.:

"... Spørges om han ved hvorfor han er fixeret, hvortil han svarer at han stak en med en gaffel i halsen. Understreger at enhver voldelig adfærd er helt uacceptabel, hvilket pt. griner højlydt af. Mens pt. har ligget i bæltet har han slået ud efter plejers. ved skift af remme. Det vurd. at pt. fortsat er helt utilregnelig og er helt uden forståelse for, at vi ikke accepterer vold..."

Af journalen den 10. juni 2016 kl. 20.11 fremgår bl.a.:

"... Forud for tilsynet har pt truet fastvagten med at "stikke ham ned ligesom han gjorde ved det andet plejepersonale"..."

Af journalen den 12. juni 2016 kl. 20.51 fremgår bl.a.:

"Søndag den 12/6 kl 15.45

A kaster med sit sengebord, stol, krus ud på gangen, for at ramme fastvagten. Bordet ryger helt ud på gangen.

Herefter råber A vredt og truende:

”Jeg slår dig ihjel...”

Af journalen den 13. juni 2016 kl. 11.30 fremgår bl.a.:

”... Kræver at komme i fængsel eller bliver løst fra bæltet, siger, at hvis ikke vi gør som han siger, vil han igen stikke et personale ned med en gaffel eller lignende.”

Retslægerådets udtalelse

For Højesteret er fremlagt Retslægerådets udtalelse af 25. april 2022, hvoraf fremgår følgende:

”Med sagens tilbagesendelse skal Retslægerådet henvise til en række tidligere udtalelser vedrørende A, senest af 5. november 2021, og nu, på grundlag af fremsendte akter, her under lægeerklæring af 5. april 2019 ved overlæge Britt Juul, PSY P1 afsnit, Psykiatrien i Region Syddanmark, Svendborg, indledningsvis udtale, at A er en nu 26-årig mand, som siden barndommen har haft utilpasset adfærd og som siden tidlig ungdom har lidt af alvorlig sindslidelse, i 2015 diagnosticeret som skizofreni i svær grad, betydelige kognitive udfordringer og misbrug af forskellige rusmidler. Han har før aktuelle fikseringsepisode været indlagt tvangsmæssigt på grund af farlighed for omgivelserne. Han er opvokset i København, men flyttede i 2015, 20 år gammel, til Fyn, foranlediget af familien, som ønskede ham på afstand af banderelaterede kriminelle miljøer. Han boede primært hos familie, idet ingen af de tilbudte socialpsykiatriske boformer kunne rumme ham. Ifølge journalen ønsker familien A indlagt på psykiatrisk afdeling den 10. maj 2016 efter voldelig episode mod familiemedlem. Efter uvarslet at slå en medpatient bæltefikseres A den 11. maj 2016 med bistand fra politi, som ophæves efter 2 døgn. Han udskrives et par gange, med hurtige genindlæggelser, og er indlagt uafbrudt fra den 15. maj 2016.

A udeblev efter aftalt udgang den 31. maj 2016, og af journal fremgår det, at han var taget til København og blev indlagt på psykiatrisk afdeling der. Den 3. juni 2016 blev han overført fra Bispebjerg Psykiatrisk Afdeling til fortsat indlæggelse på Psykiatrisk Afdeling i Svendborg. Kort efter ankomst blev A, ifølge journalen, tiltagende grad anspændt og irritabel, truede medarbejdere på livet og foretog uvarslet overfald på en mandlig medarbejder, som A fastholdt om halsen og slog og stak ham et større antal gange i baghovedet. Med bistand fra politi blev A

fikseret med mavebælte og remme, med baggrund i farlighed for omgivelserne. Der blev samtidig foretaget tvangstilbageholdelse.

Under hele indlæggelsen beskrives A som svært psykotisk, med let vakt aggression og vredesudbrud, og med tydelig forværring, når han ryger hash.

Under perioden hvor fikseringen fandt sted, beskrives As psykiske tilstand særdeles ustabil og svingende, med fremtrædende psykotiske symptomer, hvor han mente sig i sin gode ret til at have forsvaret sig ved overfaldet 3. juni 2016, og kastede med kaffe, inventar, etcetera mod personalet, som han vedvarende fortsatte trusler på livet mod.

Grundet den vedvarende farlighed for omgivelserne og den svært sindssygelige tilstand, som det ikke lykkedes at stabilisere, anmodede overlægen den 9. juni 2016 Justitsministeriet om at udstede "farlighedsdekret".

Da A ud fra en lægelig vurdering vedvarende frembød en nærliggende fare for andre, besluttedes at overflytte ham til mere sikrede forhold på Retspsykiatrisk Afdeling, Middelfart, den 16. juni 2016, stadig fikseret. I forbindelse med den længerevarende fiksering ordineredes forebyggende medikamentel behandling mod blodpropper, som blev givet tvangsmæssigt.

Fra den 7. juni 2016 indledes gradvis løsningen af bæltet i kortere tid, med tilstedeværelse af politi. Det vurderes ikke forsvarligt at ophæve bæltefikseringen, på baggrund af en lægelig vurdering om fortsat nærliggende fare for andre.

Retslægerådet skal herefter besvare de stillede spørgsmål således:

Spørgsmål 1:

Retslægerådet bedes vurdere, om det var lægeligt korrekt at opretholde tvangsfikseringen med bælte indtil den 16. juni 2016 kl. 20:18, jf. tvangsprotokol – skema 3.I besvarelsen bedes Retslægerådet oplyse, om det ud fra et lægefagligt skøn vurderes, at opretholdelsen af tvangsfikseringen af A var nødvendig af hensyn til hans eller andres liv, farlighed eller sikkerhed.

Efter Retslægerådets opfattelse frembød A, med baggrund i den beskrevne svært ustabile, psykotiske tilstand i den anførte periode, efter en lægelig vurdering, en vedvarende fare for omgivelserne, som ikke vurderes at kunne være imødegået med mindre indgribende midler.

Spørgsmål 2:

Retslægerådet bedes vurdere, om det var lægeligt korrekt at anlægge remme i tidsrummet fra den 5. juni 2016 kl. 09: 30 til den 16. juni 2016 kl. 20:18

Ja, der henvises i øvrigt til det indledende afsnit samt til besvarelsen af spørgsmål 1.

Spørgsmål 3:

Såfremt spørgsmål 1 eller 2 besvares helt eller delvist benægtende, bedes det oplyst, om Retslægerådet finder en del af perioden for fikseringen berettiget, og i så fald hvilken periode.

Spørgsmålet bortfalder.

Spørgsmål 4:

Giver sagen i øvrigt Retslægerådet anledning til at fremkomme med bemærkninger.

Nej.”

Supplerende forklaringer

For Højesteret har overlæge O afgivet supplerende forklaring. Forklaringen er gengivet i retsbog af 11. februar 2022, hvoraf fremgår følgende:

”Vidnet overlæge O forklarede behørigt formået, at det er korrekt, at hun dengang var ansvarlig overlæge på psykiatrisk afsnit P1 i Svendborg. Hun er ikke længere overlæge på P1, men dengang havde hun været det siden 2012. Hun har været inden for psykiatrien siden 1991.

Foreholdt at det fremgår af journalblad, ekstraktens side 91, at vidnet havde kontakt med patienten A den 12. maj 2016, forklarede hun, at hun ikke havde set A tidligere. Den 12. maj 2016 var således første gang, at hun så A.

Foreholdt erklæring af 5. april 2019, ekstraktens side 216, forklarede vidnet, at det er hende, der har lavet erklæringen. Diagnosen ”hebefren skizofreni med lav IQ” er en skizofreni, som er karakteriseret ved at starte meget tidligt, og som primært er karakteriseret ved uforudsigelige stemningssvingninger og usammenhængende adfærd. Det vil sige, at det var svært på forhånd at vide, hvordan patienten ville reagere, idet diagnosen primært er karakteriseret ved usammenhængende adfærd og uforudseelighed.

Det er korrekt, at A den 12. maj 2016 var tvangstilbageholdt og bæltefikseret. På det tidspunkt havde A gået ind og ud af afdelingen nogle gange. Han kom hos dem første gang den 3. maj, men lod sig udskrive, kom ind igen, og lod sig udskrive. Den 11. maj henvendte han sig igen. Han havde fortrudt, at han lod sig udskrive. Han havde lige før indlæggelsen igen røget hash. Han sad i afdelingen, og pludseligt og uvarslet sprang han op og slog en medpatient, fordi han mente, at medpatienten så på broderens kone. Det skete fuldstændigt uvarslet. Grunden til, at A derpå blev flyttet over på vidnets afdeling, var, at han ikke kunne være på den afdeling, hvor denne medpatienten opholdt sig.

Adspurgt hvorfor bæltefikseringen blev seponeret dagen efter, henviste vidnet til journalbladsnotat af 13. maj 2016 kl. 10.10, ekstraktens side 95, nederst, hvoraf bl.a. fremgår, at A var samarbejdende.

Foreholdt at A den 15. maj 2016, hvor tvangstilbageholdelsen blev ophævet, accepterede at være frivilligt indlagt, men begærede udskrivning næste dag, forklarede vidnet, at det var sådan, det gik med A i maj igen. Han krævede sig udskrevet den 15. og gik da rundt i hospitalstøj. Han kom tilbage den 17. og havde igen røget hash. De prøvede ad frivillighedens vej, om de kunne håndtere det. De sagde: "Hvis du skal være her, så skal du visiteres, for at vi ikke får hash med ind på afdelingen".

Den 21. maj havde A røget hash på udgang. Det resulterede i en tvangstilbageholdelse den 22. maj, fordi det simpelthen ikke gik.

Adspurgt til ophævelse af tvangstilbageholdelsen den 24. maj henviste vidnet til journalbladnotat af 24. maj 2016 kl. 12.30, ekstraktens side 133, øverst. De prøvede igen ad frivillighedens vej.

Det er korrekt, at A den 27. maj tog hash ind i afdelingen. A ville ikke visiteres, da han kom tilbage, og der fandtes hash på afdelingen. A forlod psykiatrisk afdeling den 27. maj.

Det næste, der skete, var, at de fik besked fra Bispebjerg om, at A nu var der. A blev herefter overflyttet til Svendborg P2. A blev anvist en stue og opsøgte en medpatient på nabostuen. A blev informeret om, at det ikke gik. A vendte sig mod personalet og truede dette personale på livet. A søgte op mod dagligstuen, hvor han blev opsøgt af noget andet personale. Her indfangede A sygeplejersken og stak denne 9 gange i nakke- og halsregion med en stålgaffel. Politiet kom til stede på afdelingen. Vidnet var der ikke selv, men hun kan se, at det står beskrevet i

journalbladsnotatet, ekstraktens side 149. Personalet trak sig, politiet blev tilkaldt, og A blev fikseret med både fodrem og håndrem.

A blev flyttet fra P2 til P1, hvor vidnet var overlæge, pga. en uskrevet regel om, at patienten ikke skulle være på den afdeling, hvor episoden fandt sted.

Vidnet blev foreholdt journalbladsnotat af 3. juni 2016 kl. 19.30, ekstraktens side 153, nederst, anførslen: "Pt. er nu vågen og ved ankomst til stuen sidder pt. stille i sengen.

Ved samtale er pt. lettere irriteret og vranglad, diskuterer med sygepl. om hvorfor vi skal snakke om det tidligere hændte på dagen, noget som pt. godt kan huske, men som også pt. udtrykker "jeg måtte også forsvare mig", tonen er irritabel og let skinger.

Herefter begynder pt. at diskutere om han måtte ryge på stuen, hvilket der er lavet aftaler om, at der ikke må ryges, hvorefter ut. argumenterer for rygestop, accepterer pt. plaster.

Pt. vrider sig nu mere i sengen, og plæderer for at komme fri, lover ikke at gøre noget og siger, at han nok skal være sød."

Adspurgt hvorfor det var nødvendigt at fastholde tvangsfikseringen, forklarede vidnet, at hun gennem hele sin vurdering vil henvise til, at det skete ganske uvarslet. Det var helt uforudsigeligt. Det ene øjeblik kunne patienten sige, at han ville samarbejde og være sød, og det næste øjeblik kunne det være noget andet. Det var sådan, det var. Det var også sådan, det var, da A slog medpatienten – det var helt uvarslet.

Hende bekendt fandt man ikke den gaffel, der havde været anvendt til overfaldet på sygeplejersken.

Vidnet blev foreholdt journalbladsnotat af 3. juni 2016 kl. 21.48, ekstraktens side 154, nederst, anførslen: "I flg. aftale med ol., BJ skal A enten forblive i mavebælte weekenden over her på P1 eller, hvis A i morgen vurderes rolig nok til, at bæltet kan seponeres, skal han overføres til OUH i bælte, som først seponeres efter ankomsten til OUH. OUH vil ikke modtage A, hvis han fortsat har brug for at være bæltefikseret."

Vidnet forklarede, at hele personalet var præget og belastet af overfaldet. De bad derfor Odense om hjælp, hvilket de dog afviste.

BVC skala er en skala, hvor man ud fra forskellige parametre prøver at forudsige voldsrisikoen. Det var dog ikke en skala, som egentlig var egnet til at forudsige lige netop As voldsrisiko, fordi det var så uvarslet. Det værktøj, som de havde og brugte, var således ikke anvendeligt ved

den aktuelle patient. Det kom fuldstændigt uvarslet hos lige præcist denne patient.

Vidnet blev foreholdt journalbladsnotat af 4. juni 2016 kl. 22.40, ekstraktens side 159, midt, anførslen: "3. Bæltetilsyn kl. 21.00 Ved tilsynet er pt. umotiveret grinende. I forhold til den voldsomme episode hvor pt. overfaldt et personalemedlem med en gaffel siger pt. at det var selvforsvar. Ved rotation af remmene i eftermiddag slår pt. ud efter endnu et personalemedlem. I løbet af dagen er pt. observeret vredladet og råbende, når behov ikke imødekommes straks. Det vurderes, at patienten fortsat er farlig og at ophævelse af bæltfikseringen vil være forbundet med fare for personale og medpatienter."

Vidnet forklarede, at hun er enig i denne vurdering.

Foreholdt at vidnet i journalbladsnotat den 5. juni 2016 kl. 9.30 og kl. 13.22, ekstraktens side 160, hvor hun tilså A, beskrev ham som vred og verbalt truende, forklarede vidnet, at problemet nok hele tiden var, at det var så svingende. Indimellem truede patienten med at slå dem ihjel og stikke, og indimellem var han umotiveret ganske grinende. Det svingede simpelthen fra time til time, og det var derfor, at hun fastholdt fikseringen. Det gik sådan hele tiden. Så snart man prøvede at grænse-sætte, gik det helt galt.

Ved tilsynet den 6. juni 2016, kl. 10.30, ekstraktens side 164, snakkede hun med patienten om, at hun virkelig ikke turde at løsne ham, men at hun prøvede på alle mulige måder at finde en løsning. Hun var ærlig over for patienten og sagde, at hun ikke mente, at hun havde nogen mulighed for at løsne ham på den afdeling, hun havde, men at hun prøvede alle mulige andre løsninger. Hun fortalte patienten, at hun arbejdede på at få politiet ind, så han i hvert fald kunne blive løsnet én gang om dagen, indtil de havde en anden løsning. Vidnet havde også møde med sygehusledelsen i forhold til, hvad de kunne gøre. Hun søgte farlighedsdekret og havde også ringet til Retspsykiatrien for at høre, om de kunne hjælpe. Hun prøvede alle muligheder, hvilket hun fortalte til patienten.

Vidnet blev foreholdt journalbladsnotat af 6. juni 2016 kl. 22.50, ekstraktens side 166, midt, anførslen: "Hånd og fodrem skiftet hver time som ord. samarbejder fint indtil kl. 22.30, hvor pt grænsesat pludselig bliver vred, latent truende og råber "jeg skal ikke have spændt mit mavebælte, jeg skal ikke have skiftet mit lagen, jeg er ligeglad med hvem jeg slog ned", "jeg ville ønske jeg havde en kniv, så ville jeg stikke ham igen !!!!".

Vidnet forklarede, at det var sådan, de så det. Det kom fuldstændigt uvarlset. Han blev pludselig så vred, så vred. De havde set sådanne affekter, da A slog medpatienten og stak en gaffel i nakken på sygeplejersken.

Hun talte med Søren Clemmesen fra Retspsykiatrien.

Foreholdt at det fremgår af journalbladsnotat af 7. juni 2016 kl. 9.00, ekstraktens side 167, at vidnet fortalte patienten, at hun havde kontaktet politiet, forklarede vidnet, at det var denne løsningsmodel, som de fremover anvendte. Retspsykiatrien havde sagt, at de ikke havde mulighed for at hjælpe. Hun kontaktede derfor politiet, så de kunne gøre forholdene for patienten så tålelige som mulige, indtil de fandt en anden løsning. Det var helt utroligt, at politiet sagde ja. Politiet kom som minimum én gang om dagen, så patienten kunne komme i bad, ud at ryge og få lov til at gå en tur rundt i afdelingen og ud i haven. Det er ikke noget, som politiet hverken før eller siden har haft gjort.

Vidnet blev foreholdt overlæge Carsten Blus-Pedersens konklusion og plan, ekstraktens side 169, midt, anførslen: "Min vurdering er derfor, at pt. fortsat må vurderes som fuldstændig utilregnelig og farlig for sine omgivelser, og jeg kan ikke se, at man kan gøre andet i den aktuelle situation end at holde pt. fikseret og i øvr. give frihedsgrader i forbindelse med politiets tilstedeværelse."

Vidnet forklarede, at hun er enig i denne vurdering.

Vidnet blev foreholdt journalbladsnotat af 7. juni 2016 kl. 20.29, ekstraktens side 170, midt, anførslen: "samarbejder fint med at få skiftevis skiftet fod og håndrem det meste af vagten, kører dog op ved 17.30 tiden, er træt af at ligge i bælte og forlanger at ut tilkalder politiet så de kan løsne ham så han kan få lov til at ryge og til at komme ud af bæltet. Bliver voldsom vred og truende med at ville bombe Danmark, at tilkalde terrorister. A kaster en kop kaffe ud imod fastvagten og er voldsom truende, truer med at ville slå al personale ihjel med en kniv. "kald politiet, I kan ikke holde mig"! Truende med at ville hænge sig i sine hovedtelefoner. Har forinden været verbal truende overfor fastvagten og det ender med at fastvagten må udskiftes med en anden vagt."

Vidnet forklarede, at det var sådan noget, der skete.

Foreholdt at det fremgår af journalbladsnotat af 9. juni 2016 kl. 14.34, ekstraktens side 175, at hun ansøgte om farlighedsdekret, forklarede

vidnet, at det var første gang, hun har søgt det. Begrundelsen for at søge det var, at hun tænkte, at det var en virkelig farlig patient, som hun simpelthen ikke vidste, hvad hun ellers skulle gøre med. Det var med henblik på at få patienten flyttet til Sikringen. Hun tænkte, at patienten ikke hørte til på en almen psykiatrisk afdeling, og Retspsykiatrien sagde nej. Hun tænkte, at patienten virkelig var en farlig patient, som hørte til på Sikringen. Ved de tilsyn af patienten, som hun havde den pågældende dag, var hendes vurdering fortsat, at han var nærliggende farlig.

Foreholdt at det fremgår af journalbladsnotat af 10. juni 2016 kl. 14.30, at vidnet fjernede håndremmene, forklarede vidnet, at patienten stadigvæk lå i bælte og én fodrem. Han lå således stadigvæk, så de havde styr på det. Hun tænkte derfor, at det var forsvarligt.

Vidnet blev foreholdt journalbladsnotat af 10. juni 2016 kl. 22.38, ekstraktens side 180, anførelsen: "A bliver herefter voldsom truende overfor fastvagten og siger "jeg stikker vagten ned ligesom jeg gjorde ved ham den anden, - jeg er ligeglad !!!!".

Vidnet forklarede, at billedet var konstant svingende.

Vidnet blev foreholdt journalbladsnotat af 11. juni 2016 kl. 17.25, ekstraktens side 182, midt, anførelsen: "Fodrem tilbydes at skifte kl. 23.00, dog ønsker pt dette ikke !!!! egentlig samarbejdsvillig det meste af vagten, dog en del råbende til fastvagten vagten igennem, har svært ved at udsætte sine impulsbehov og har svært ved at acceptere begrænsning, fx når han har fået 4 sandwich, at så skal han ikke også spise en stor pizza..."

Vidnet forklarede, at der hele tiden var "ballader" Som hun husker det, kunne patienten ikke behovsudsætte.

Patienten var det meste af tiden i depotbehandling og tog egentlig sin medicin. Hun tror ikke, at man kunne have medicineret bedre. Som hun husker det, var medicinen i orden.

Foreholdt at det fremgår af journalbladsnotat af 12. juni 2016 kl. 16.35, ekstraktens side 184, at de igen benyttede håndrem, forklarede vidnet, at patienten kastede med bord og stol. Hun syntes da, at situationen var så problematisk, at det ikke var nok, at patienten var spændt med fodrem og bæltetikseret.

Adspurgt hvordan vidnet vurderede patienten til revurderingen på 10. dagen, henviste vidnet til journalbladsnotat af 13. juni 2016 kl. 15.24, ekstraktens side 188, hvoraf det fremgår: "Pt. er fortsat meget svingende, indimellem aggressiv og råbende også fortsat indimellem truende. Der er også tendens til, når pt. bliver presset, at han bliver usammenhængende og paranoid." Vidnet forklarede, at det var et meget flimrende og svingende billede.

Foreholdt at det fremgår af journalbladsnotat af 14. juni 2016 kl. 15.30, ekstraktens side 189, at patienten var stille og trist, forklarede vidnet, at hun ikke tror, at der havde været sket noget, men at det var et udtryk for svingning. At patienten var svingende i humøret og indimellem aggressiv og råbende, var det billede, de så hele tiden. Indimellem var han stille, og indimellem aggressiv og råbende. Den 15. juni var patienten syngende i sengen. Det var sådan, de så det hele tiden. De så et konstant svingende billede. Som hun så patienten, og som hun husker det i dag, så var det hebefren skizofreni med lav IQ.

Det er korrekt, at tvangsfikseringen ophørte den 16. juni, fordi patienten skulle fremstilles i retten. Han blev efterfølgende overført til Retspsykiatrisk Afdeling.

Foreholdt at vidnet i byretten forklarede, at "personlig skærmning" ikke var muligt, forklarede vidnet, at de forsøgte det lidt i maj i relation til at grænsesætte patienten. Dette kunne de dog ikke, heller ikke ved tilstedeværelse af personale. Det var alt for farligt.

Hun synes virkelig, at hun vurderede, om der var andre muligheder end fiksering. Hun havde i hvert fald én og nok endda to møder med sygehusledelsen omkring, om de havde nogen andre muligheder. De kunne dog ikke finde nogen muligheder. Hun anser derfor ikke, at der på en almen psykiatrisk afdeling var andre alternativer end tvangsfiksering, som de kunne komme frem til. Det var for farligt.

Hun tænker, at A er den farligste patient, hun nogensinde har mødt. Som hun husker det, og efter at have genlæst journalen, så er kombinationen af dårlig begavelse, uforudsigelighed, et voldsomt temperament, misbrug og historikken med kriminalitet og vold det, der gjorde patienten farlig. Hun var egentlig klar over fra starten, at det var en meget farlig patient."

Anbringender

A har anført navnlig, at Det Psykiatriske Patientklagenævn med rette har vurderet, at tvangsfikseringen var ulovlig fra den 5. juni 2016 kl. 9.30 frem til den

16. juni 2016 kl. 20.18, idet han i denne periode ikke længere udgjorde en nærliggende fare for andre. I den forbindelse må der lægges vægt på, at han ikke i journalen frem til den 5. juni kl. 9.30 var beskrevet med udadreagerende adfærd eller trusler, men derimod blot som råbende eller lignende. Der var desuden lange perioder under tvangsfikseringen, hvor han forholdt sig roligt uden at true med vold eller lignende.

Herudover er der flere formelle mangler med hensyn til kravene i psykiatrilovens § 21, stk. 4, om bæltetilsyn og § 21, stk. 5, om foretagelse af en ekstern lægefaglig vurdering.

I lyset af Den Europæiske Menneskerettighedsdomstols praksis i bl.a. Aggerholm-sagen (dom af 15. september 2020 i sag nr. 45439/18) bør godtgørelsen fastsættes til 200.000 kr.

Region Syddanmark har anført navnlig, at betingelserne for fortsat at tvangsfiksere A efter den 5. juni 2016 kl. 9.30 frem til den 16. juni 2016 kl. 20.18 var opfyldt. Han havde den 3. juni uden varsel overfaldet en ansat ved at stikke vedkommende adskillige gange med en stålgaffel. I hele perioden indtil den 16. juni fremstod han særdeles ustabil og svingende med fremtrædende psykotiske symptomer. Det blev med rette vurderet, at der var en konkret, aktuel og påviselig fare for, at han ville reagere med vold mod personale og medpatienter, hvis fikseringen blev løsnet. Det var derfor nødvendigt at opretholde tvangsfikseringen i hele perioden.

Selv om der måtte foreligge formelle mangler ved tilsynet med tvangsfikseringen, medfører dette ikke, at tvangsfikseringen var ulovlig.

En eventuel godtgørelse skal i lyset af As adfærd fastsættes til et betydeligt mindre beløb end påstået.

Højesterets begrundelse og resultat

A var under indlæggelse på Svendborg Sygehus tvangsfikseret fra den 3. juni 2016 kl. 13.30 til den 16. juni 2016 kl. 20.18. Han har ligesom for byretten og landsretten ikke bestridt, at tvangsfikseringen var lovlig indtil den 5. juni kl. 9.30. Spørgsmålet er derfor, om tvangsfikseringen også var lovlig i den følgende periode frem til den 16. juni kl. 20.18, og hvis den ikke var lovlig, er spørgsmålet, i hvilket omfang han har ret til godtgørelse.

Tvangsfikseringen blev iværksat den 3. juni kl. 13.30, efter at A havde overfaldet en mandlig medarbejder på sygehuset med en stålgaffel, som han ifølge journalen uden varsel stak ni gange i medarbejderens baghoved og øvre ryg. Af journalen fremgår endvidere, at han den 4. juni i to tilfælde slog ud efter en

medarbejder, og at han i perioden efter den 5. juni gentagne gange fremsatte trusler på liv eller helbred over for personalet.

Retslægerådet har i sin udtalelse af 25. april 2022 anført bl.a., at A, som i 2015 blev diagnosticeret som skizofren i svær grad, den 10. maj 2016 blev indlagt på Psykiatrisk Afdeling, Svendborg. Efter at han uden varsel havde slået en medpatient, blev han bæltfikseret i to døgn fra den 11. maj 2016 med bistand fra politiet. Efter en indlæggelse på Psykiatrisk Afdeling, Bispebjerg, blev han den 3. juni 2016 overført til fortsat indlæggelse på Psykiatrisk Afdeling, Svendborg. Kort efter ankomsten blev han ifølge journalen i tiltagende grad anspændt og irriteret, truede medarbejdere på livet og foretog som ovenfor nævnt uden varsel et overfald på en mandlig medarbejder, som han fastholdt om halsen og slog og stak et større antal gange i baghovedet. Med bistand fra politiet blev han tvangsfikseret med bælte og remme.

I sin udtalelse har Retslægerådet endvidere anført, at As psykiske tilstand i perioden frem til den 16. juni, hvor han blev overført til Retspsykiatrisk Afdeling, Middelfart, blev beskrevet som særdeles ustabil og svingende med fremtrædende psykotiske symptomer, og at han ifølge journalen gav udtryk for, at han havde udført det nævnte overfald i selvforsvar. Retslægerådet har også peget på, at han i den pågældende periode fortsatte med at fremsætte trusler på livet mod personalet.

Efter Retslægerådets opfattelse frembød A med baggrund i den beskrevne svært ustabile, psykotiske tilstand i den anførte periode efter en lægelig vurdering en vedvarende fare for omgivelserne, som ikke vurderes at kunne være imødegået med mindre indgribende midler.

Af overlæge Os forklaring fremgår bl.a., at det blev vurderet, om der var andre muligheder end fiksering, men det blev anset for at være for farligt ud over, at remme på hænder og fødder på skift blev løsnet, og at politiet efter hendes anmodning bistod efter den 7. juni, sådan at A mindst én gang om dagen kunne komme i bad, ud at ryge og gå en tur.

På den anførte baggrund lægger Højesteret til grund, at A, som var diagnosticeret som skizofren i svær grad, i den omtvistede periode fra den 5. juni kl. 9.30 til den 16. juni kl. 20.18 udgjorde en vedvarende fare for uforudsigelig og grov vold over for medpatienter og personale. Højesteret finder det herefter godtgjort, at han i denne periode udgjorde en nærliggende fare for andres liv, førlighed eller sikkerhed, og at det ikke var muligt at imødegå denne fare ved mindre indgribende foranstaltninger end den tvangsfiksering, der skete med de omtalte lempelser. Højesteret finder derfor, at tvangsfikseringen har opfyldt betingelserne i § 4 og § 14 i psykiatriloven. Det forhold, at reglerne om bæltetilsyn og

ekstern lægefaglig vurdering i lovens § 21, stk. 4 og 5, i enkelte tilfælde ikke måtte være iagttaget, kan ikke føre til at anse tvangsfikseringen for ulovlig.

Højesteret stadfæster herefter byrettens dom, hvorved tvangsfikseringen af A i det hele blev kendt lovlig, og Region Syddanmark blev frifundet for påstanden om godtgørelse.

THI KENDES FOR RET:

Byrettens dom stadfæstes.

Ingen af parterne skal betale sagsomkostninger for byret, landsret og Højesteret til den anden part eller til statskassen.